

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ХОРТИЦЬКА НАЦІОНАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-
РЕАБІЛІТАЦІЙНА АКАДЕМІЯ» ЗАПОРІЗЬКОЇ
ОБЛАСНОЇ РАДИ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬО-РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО
ПРОСТОРУ: ПЕДАГОГІКА, ПСИХОЛОГІЯ, СОЦІОЛОГІЯ**

Монографія

Том 1

*За загальною редакцією д. пед. н., проф. В. В. Нечиторенко
за редакцією д. пед. н., доц. М. А. Дергач*

Запоріжжя
Вид-во Хортицької національної академії
2021

*Ухвалено до друку вченою радою
КЗВО «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» ЗОР
Протокол № 8 від 25.02.2021 р.*

Рецензенти:

О. В. Мамічева – доктор психологічних наук, професор, декан факультету спеціальної освіти Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»

О. В. Шевяков – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Дніпропетровського гуманітарного університету

Автори:

В. Й. Бочелюк, М. А. Дергач, А. В. Турубарова, М. С. Панов, О. М. Галієва,
М. С. Кудінова, О. М. Жадленко, Т. С. Кетлер-Митницька, Г. В. Горшкова,
Ю.В. Клочкова

А43 **Актуальні проблеми освітньо-реабілітаційного простору: педагогіка, психологія, соціологія** / за заг. ред. В. В. Нечипоренко, за ред. М. А. Дергач. – Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2021. – Т. 1. – 220 с.

ISBN 978-966-8157-91-2

У монографії представлено результати науково-дослідної роботи кафедри спеціальної педагогіки та спеціальної психології Хортицької національної навчально-реабілітаційної академії з проблем розвитку особистості в освітньо-реабілітаційному просторі. В першому томі висвітлюються питання формування окремих психологічних феноменів особистості в умовах освітньо-реабілітаційного простору, розкриваються шляхи і тенденції підготовки фахівців до роботи в освітньо-реабілітаційному просторі.

Адресується науковцям, викладачам, студентам вищих навчальних закладів, магістрам та всім, хто цікавиться проблемами спеціальної педагогіки та спеціальної психології.

УДК 37:159.9:316

ISBN 978-966-8157-91-2

© В. Й. Бочелюк, М. А. Дергач,
А. В. Турубарова, М. С. Панов,
О. М. Галієва, М. С. Кудінова,
О. М. Жадленко, Т. С. Кетлер-Митницька,
Г. В. Горшкова, Ю.В. Клочкова

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ ЯК СУБ'ЄКТУ ОСВІТНЬО-РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ	4
Бочелюк В. Й.	
<i>1.1. Соціально-психологічні особливості ціннісних ідеалів керівників</i>	4
Панов М. С.	
<i>1.2. Соціально-психологічна специфіка реадaptaційного потенціалу особистості внутрішньо переміщених осіб: методологічний аспект дослідження</i>	26
Дергач М. А.	
<i>1.3. Вплив соціального простору на формування харчової поведінки молоді</i>	52
Галієва О. М.	
<i>1.4. Структурні компоненти ситуативної тривожності</i>	69
Кудінова М. С.	
<i>1.5. Компонентно-структурний аналіз стресостійкості учнів старших класів загальноосвітніх шкіл-інтернатів</i>	78
РОЗДІЛ 2. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ РОБОТИ В ОСВІТНЬО-РЕАБІЛІТАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ	101
Турубарова А. В.	
<i>2.1. Психологічна спостережливість як професійно важлива якість фахівців педагогічних спеціальностей</i>	101
Горшкова Г. В.	
<i>2.2. Формування основ знань про вивчення рухових дій у майбутніх вчителів-логопедів щодо застосування адаптованих фізичних вправ у професійній діяльності</i>	122
Кетлер-Митницька Т. С.	
<i>2.3. Особливості суб'єктної позиції студентів в умовах дистанційного навчання</i>	143
Жадленко І. О.	
<i>2.4. Актуальні проблеми професійної підготовки вчителів-дефектологів до реалізації концепції інклюзивного навчання</i>	161
Клочкова Ю.В.	
<i>2.5. Організація навчання студентів з особливими освітніми потребами: на прикладі КЗВО «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» ЗОР</i>	174
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	186
ДОДАТКИ	212
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	216

Необхідно відзначити, що професія дефектолога по-своєму унікальна, оскільки знаходиться на перетині відразу декількох наук: медицини, педагогіки, психології, соціології і т.д. Саме ці фахівці допомагають дітям з особливими освітніми потребами соціалізуватися в суспільстві і дають їм шанс на щасливе і повноцінне життя в майбутньому. І немає нічого дивного в тому, що до тих, хто мріє присвятити своє життя цій потрібній і безумовно благородній справі висуваються підвищені вимоги. Адже дефектологи повинні не тільки розуміти, що від якості їхньої роботи залежать долі дітей, але і бути готовими до тих складнощів, які приховує в собі ця професія.

Клочкова Ю.В.

2.5. Організація навчання студентів з особливими освітніми потребами: на прикладі КЗВО «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» ЗОР

Навчання студентів з особливими освітніми потребами у закладах вищої освіти – пріоритетний напрямок розвитку освіти XXI століття. Головна мета такої інклюзії – зробити навчання доступним для всіх громадян України. Ця система передбачає індивідуальний підхід до студентів, створення безбар'єрного середовища, розробку нових методів та методик навчання. Дедалі більше закладів перелаштовують свою роботу для задоволення потреб осіб з особливими освітніми потребами.

К. Піменова зазначає, що інклюзія визнана найрозвиненішою, найгуманнішою та найефективнішою системою освіти не лише для дітей з особливими освітніми потребами, але і для здорових дітей. Вона дає право на освіту кожному, незалежно від відповідності або невідповідності критеріям системи. Через повагу та прийняття індивідуальності кожного відбувається формування особистості, що має свою власну освітню траєкторію. Можна з упевненістю сказати, що інклюзивна освіта розширює особистісні можливості всіх дітей, допомагає сформувати такі якості, як гуманність, толерантність, готовність прийти на допомогу.

Інклюзивна освіта є принципово новою системою, де учні і педагоги працюють над спільною метою – доступною та якісною освітою для всіх без виключення [14]. Інклюзивне навчання в

Україні стало можливим завдяки прийняттю декількох законодавчих актів та постанов, а саме:

1. Закон України «Про освіту» проголошує: «В Україні створюються рівні умови доступу до освіти. Ніхто не може бути обмежений у праві на здобуття освіти. Право на освіту гарантується незалежно від віку, статі, раси, стану здоров'я, інвалідності, громадянства, національності, політичних, релігійних чи інших переконань, кольору шкіри, місця проживання, мови спілкування, походження, соціального і майнового стану, наявності судимості, а також інших обставин та ознак»; «Держава створює умови для здобуття освіти особами з особливими освітніми потребами з урахуванням індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів, а також забезпечує виявлення та усунення факторів, що перешкоджають реалізації прав і задоволенню потреб таких осіб у сфері освіти» [5].

2. Наказ Міністерства освіти і науки України від 01.10.2010 № 912 «Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання» проголошує основну мету концепції розвитку: «Визначення пріоритетів державної політики у сфері освіти в частині забезпечення конституційних прав і державних гарантій дітям з особливими освітніми потребами; створення умов для удосконалення системи освіти та соціальної реабілітації дітей з особливими освітніми потребами, у тому числі з інвалідністю, шляхом упровадження інноваційних технологій, зокрема, інклюзивного навчання; формування нової філософії суспільства щодо позитивного ставлення до дітей та осіб з порушеннями психофізичного розвитку та інвалідністю [13].

3. Указ Президента України №926/2010 від 30 вересня 2010 р. «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні» [19].

4. Указ Президента України № 588/2011 від 19 травня 2011 р. «Про заходи щодо розв'язання актуальних проблем осіб з обмеженими фізичними можливостями» [4].

5. Закон України «Про реабілітацію інвалідів в Україні» [6].

Поняття інклюзії розглядалося багатьма науковцями (В. Бондар, Е. Данілавічюте, А. Колупаєва, Г. Нікуліна, П. Таланчук, М. Чайковський, А. Шевчук, А. Шевцов та ін.).

На користь інклюзивної освіти в Україні та за кордоном вироблено чимало теоретичного і практичного матеріалу. За

інклюзивну освіту, в першу чергу, активно виступають самі батьки дітей із інвалідністю, а також громадські та благодійні організації, які мають дотичний профіль діяльності. Досвід європейської інклюзії, що вже має позаду десятиліття успішних напрацювань, говорить сам за себе, адже показує неабияку перспективність та успішність такого навчально-розвивального напрямку [2].

Термін «інклюзивна освіта» вперше був використаний у Саламанській декларації про принципи, політику та практичну діяльність у сфері освіти осіб з особливими потребами, яка була прийнята на Всесвітній конференції з питань освіти осіб з особливими потребами у червні 1994 року. Сьогодні інклюзивна освіта визначається як комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісного навчання шляхом організації діяльності в освітніх установах на основі застосування особистісно-орієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей. Визначення оптимальних шляхів і засобів впровадження інклюзивного навчання базується на основі відповідного нормативно-правового, навчально-методичного, кадрового, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення [2].

О. Мельниченко визначає інклюзивну освіту як:

- стратегію забезпечення прав людей з особливими потребами;
- пріоритетний напрям державної соціальної політики;
- інструмент інтегрування осіб з обмеженими можливостями у соціум («суспільство для всіх»);
- концепцію інклюзивного підходу до функціонування навчальних закладів;
- інноваційну освітню тенденцію, яка задовольняє освітні потреби кожної людини («освіта для всіх»);
- систему освітніх послуг (задоволення пізнавальних потреб, розширення сфери пізнавальних інтересів тощо);
- умову соціалізації осіб з особливими потребами;
- фактор багатоманітності, що сприяє збагаченню навчального середовища (визнання та повага індивідуальних людських відмінностей);
- доступ до загальної освіти з урахуванням особливостей осіб з особливими потребами (принцип доступності);
- спосіб взаємодії та спілкування осіб з обмеженими можливостями з однолітками, педагогами та іншими соціальними

групами (гармонізація відносин людей між собою та суспільством в цілому) тощо [11].

Фундаментальний принцип інклюзивної освіти полягає в тому, що усім дітям слід навчатися разом, незалежно від деяких труднощів в процесі навчання або відмінностей. Інклюзивні школи повинні визнавати ці відмінності й, певним чином, реагувати на різноманітність потреб учнів, пристосовуючи як різні стилі навчання, так і систему оцінювання та забезпечувати якісною освітою усіх дітей за допомогою застосування відповідного навчального плану, організаційних заходів, стратегій викладання, використання ресурсів і співробітництва із громадами [10].

Отже, інклюзивна освіта – це надання всіх освітніх послуг дітям та студентам з особливими потребами разом з дітьми та студентами з нормотиповим розвитком. Це шлях повного реформування системи освіти, перебудова її структури, впровадження нового ставлення до інвалідності не тільки в освіті, а й у суспільстві загалом.

Тепер у центрі закладів освіти знаходиться не вчитель, не адміністрація, а дитина чи студент. Цей підхід дає змогу зробити навчання більш якісним, підлаштувавши все навколо для успішного засвоєння знань, умінь і навичок.

Разом з готовністю уряду України реформувати систему освіти, перед фахівцями постали труднощі та перепони. Нововведення передбачають багато змін у кожному окремо взятому закладі освіти. Серед них:

- створення безбар'єрного середовища (побудова пандусів, ліфтів, поручнів, доступність туалетних кімнат, аудиторій, додаткова розмітка, використання різних поверхонь тощо);

- доступність форм навчання та освітніх ресурсів (підбір легкодоступної та зрозумілої форми навчання для осіб з особливими освітніми потребами);

- використання технічних засобів навчання (планшетів, сенсорних дошок, програм із можливістю збільшувати або зменшувати зображення, змінювати контрастність кольорів, посилювати звук тощо);

- використання індивідуального підходу;

- створення групи психологічного супроводу студентів;

- проведення медико-фізичної реабілітація студентів;

- підвищення кваліфікації викладачів.

О. Заярнюк зазначає, що основними факторами соціального відторгнення осіб з інвалідністю від сфери освіти є недостатня кількість навчальних місць, обмежена квотою на вступ таких осіб до вищих навчальних закладів; недосконалість законодавства у сфері освіти, що зумовлює відсутність механізмів розвитку та фінансування системи інклюзивного навчання; недостатнє матеріально-технічне та кадрове забезпечення освітніх закладів (відсутність спеціального допоміжного навчального обладнання, спеціально розроблених навчальних методик, відсутність матеріального заохочення вчителів та викладачів – розробників відповідного навчально-методичного забезпечення; відсутність у викладачів спеціальної підготовки для роботи з учнями та студентами-інвалідами); непристосованість будівель навчальних закладів для безперешкодного доступу до них учнів і студентів із різними захворюваннями та патологіями [7].

Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради було засновано у 1995 році на виконання завдань Національної програми «Діти України» на базі Запорізької санаторної школи-інтернату для дітей із захворюваннями серцево-судинної системи в ході Всеукраїнського соціально-педагогічного експерименту за проблемою «Комплексна медична, психологічна, педагогічна реабілітація вихованців шкіл-інтернатів». У 2007 році заклад отримав статус інноваційного, у 2015 році було змінено тип закладу та «Хортицький національний навчально-реабілітаційний багатопрофільний центр» Запорізької обласної ради, а з 2018 року має назву комунального вищого навчального закладу «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради.

З початку засвоєння КВНЗ «Хортицька національна академія» був інноваційним в Україні. Беручи участь у міжнародних проєктах, постійно розвиваючись, впроваджуючи нові ідеї та технології навчання, керівництво закладу в особі ректора Нечипоренко Валентини Василівни зробили можливим навчання студентів з особливими освітніми потребами в стінах академії.

Як вже було зазначено, інклюзія – це, перш за все, створення таких умов для студента, за яких він зможе засвоювати знання легше, краще, зручніше, витрачаючи менше часу та зусиль. Особливо це актуально для студентів з особливими освітніми потребами.

Розглянемо докладніше, які умови забезпечується КНВЗ «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» ЗОР для навчання всіх категорій студентів».

Отже, перша основна вимога до інклюзивної освіти – це створення безбар'єрного архітектурного середовища. Територія освітньої організації повинна відповідати умовам безперешкодного, безпечного і зручного пересування маломобільних студентів. Потрібно забезпечити доступ до будівель і споруд, доступність шляхів руху, наявність засобів інформаційно-навігаційної підтримки, дублювання сходів пандусами або підйомними пристроями, контрастне фарбування дверей і сходів, виділення місць для паркування автотранспортних засобів інвалідів, комплексна інформаційна система для орієнтації і навігації інвалідів в архітектурному просторі освітньої організації має включати візуальну, звукову і тактильну інформацію [20]. У Хортицькій національній академії побудовано зручні пандуси для пересування студентів всередині приміщення, вільного самостійного входу/виходу із закладу. Таким чином створено вільний доступ до навчальних аудиторій, їдальні, бібліотеки, актові зали, туалетних кімнат. Задля зручного сполучення між поверхами працює ліфт, розрахований на перевезення людей на візках. Санітарні кімнати оснащені поручнями.

Поняття архітектурної доступності не повинно обмежуватись тільки стінами закладів освіти. Зокрема, у статті 9 Конвенції ООН про права інвалідів зазначено, що держава має створити умови, щоб люди з інвалідністю мали доступ до усіх об'єктів і послуг на рівні з іншими, таких як «будівлі, дороги, транспорт та інші внутрішні та зовнішні об'єкти, включаючи школи, житлові будинки, медичні установи і робочі місця», а також до інформації та зв'язку і аварійно-рятувальних служб, інших об'єктів і послуг, котрі надаються для населення як у міських, так і в сільських районах [8].

Одним з показників такого середовища є дотримання принципу універсального дизайну в архітектурі. В. Азін виділяє серед принципів його побудови рівноправне використання. Принцип рівності та доступності середовища для кожного – це надання однакових засобів для всіх користувачів: з метою уникнення уособлення окремих груп населення. Дизайн має бути корисним і легким у сприйнятті та використанні людьми з різним рівнем можливостей. Дизайн має враховувати те, що продуктом будуть користуватися особи з різними фізичними та когнітивними

можливостями. Треба забезпечити рівні умови використання засобів для всіх користувачів завжди, коли це можливо. Якщо неможливо – створити еквівалент. Треба уникати будь-якого виокремлення груп користувачів чи «навішування ярликів». Недоторканість особистого життя, безпека і надійність, повинні бути досяжні всім користувачам. Крім того, дизайн має бути привабливим для всіх користувачів [16].

Другим показником якісного інклюзивного навчання є доступність форм навчання та освітніх ресурсів. Викладачами академії активно використовуються різні носії інформації – аудіо, відео, друковані схеми, таблиці, електронні тексти. Це обумовлено провідним засобом студента для отримання інформації. Для аудіала або людини з порушенням зору зручно використовувати аудіофайли, в тому числі запис лекції. Друковані схеми, таблиці варто застосовувати із студентами з сенсорними порушеннями, порушеннями слуху, візуалами. Велика перевага електронних текстів у можливості змінювати шрифт та масштаб за потребою, перетворювати їх на конспект або будь-яку більш зручну форму сприйняття.

Серед підходів щодо організації освітнього процесу М. Порошенко виділяє:

- множинні (гнучкі) способи представлення навчального матеріалу. Інформація надається різними засобами, у кількох форматах: педагог пояснює, організовує колективне обговорення, пропонує різні навчальні завдання, акцентуючи на візуальному, аудіальному і кінестетичному способах сприйняття тощо;

- множинні способи представлення результату. Здобувачі освіти мають різні можливості для демонстрації набутих знань, умінь і навичок. Педагог використовує різні методи чи способи оцінювання на додаток до звичних письмової контрольної або тесту. Наприклад, вербальні та/або візуальні презентації;

- множинні способи залучення (участі). Дають змогу врахувати інтереси всіх, створити належні виклики і посилити мотивацію. Педагог має враховувати відмінності між дітьми, зокрема їхні індивідуальні потреби, тип навчання, здібності та інтереси, щоб не лише задовольняти потреби кожної дитини, а й допомагати їм виявити свої сильні сторони і зрозуміти слабкі [15].

Технічні засоби навчання, що використовуються викладачами академії відповідають потребам студентів. Так, для озвучування друкованого тексту використовуються такі програми та мобільні додатки, як Rozmovlyalka та UkrVox. У якості

текстового редактору із функцією збільшення або зменшення шрифту, коригування інформації, її зручного структурування використовуються програми Блокнот або Microsoft Word. Більшість аудиторій обладнані проекторами та комп'ютерами, що дозволяє трансформувати матеріал за потребою прямо під час лекції або практичного заняття. За потребою студенти можуть записувати лекції на аудіоносії з метою подальшого вивчення, повторення матеріалу, розподілення матеріалу на частини для легшого запам'ятовування та сприймання. Для цього студент може використовувати диктофони або смартфон із вбудованою функцією запису звуку.

Також у студентів за потребою є можливість виконувати завдання дистанційно. Для цього потрібне лише інтернет-з'єднання. Викладачі та студенти можуть обмінюватись інформацією, використовуючи електронну пошту, програми для конференцій та відеозв'язку Skype та Zoom. Завдяки функціям демонстрації екрану, одночасного аудіо та відеозв'язку, наявності чату для переписки, вони є зручним засобом для пояснення матеріалу. Функція запису відео дозволяє переглянути його студенту стільки разів, скільки це потрібно.

Сьогодні заклад активно використовує також такий ресурс, як інформаційна платформа дистанційного навчання «MOODLE». це модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище, яке називають також системою управління навчанням [21]. Вона надає викладачам, учням та адміністраторам дуже розвинутий набір інструментів для комп'ютеризованого навчання, в тому числі дистанційного. Платформа має дві версії: комп'ютерну та мобільний додаток. Це зручний інструмент для навчання. Кожен викладач завантажує свій курс на платформу, додає різні форми інформації (текст, фото, відео, зображення тощо), має широкий спектр видів завдань для оцінювання (тести, завдання у текстовому вигляді, бази даних, завдання на вибір, зворотній зв'язок, форум, чат тощо). На платформу завантажено більше 150 курсів, які регулярно поповнюються та редагуються.

Використання індивідуального підходу стає можливим завдяки роботі команди фахівців. Особливості навчання студентів обговорюються на регулярних засіданнях кафедри, в яких беруть участь всі члени кафедри. Проводячи постійний мозковий штурм, шукаючи нові ідеї, впроваджуються різні засоби навчання, прослідковується динаміка їх використання та результативність.

О. Кучерук та Ю. Бойчук підкреслюють важливість врахування можливих труднощів у навчанні студентів із сенсорними порушеннями. При цьому в кожному індивідуальному випадку дуже важливо чітко уявляти, як саме студенту зручніше сприймати цей матеріал: візуально, на слух чи тактильно. Відповідно має бути підготовлено методичне і дидактичне забезпечення навчального процесу. Наприклад, конспекти лекцій, указівки до виконання практичних і лабораторних робіт, тестові завдання мають бути розроблені в паперовому, аудіо- та електронному форматах. Навчальні аудиторії мають бути обладнані спеціальними технічними засобами: активними дошками, мультимедійною технікою, копіювальними приладами, системами підсилення звуку. Водночас, студенти мають право використовувати індивідуальні технічні засоби: диктофони, слухові апарати, ноутбуки. На сучасному етапі інклюзія неможлива без упровадження у навчальний процес та позааудиторну діяльність інформаційно-комунікативних технологій.

Для студентів з проблемами пересування (з порушеннями опорно-рухового апарату, зору, дитячим церебральним паралічем) у першу чергу має бути забезпечена архітектурна безбар'єрність зовнішнього і внутрішнього простору університету. Це означає необхідність спорудження пандусів, установа широкіх ліфтів, обладнаних звуковою, тактильною та цифровою інформацією, усунення порогів, наявність спеціальних поручнів уздовж сходинок, забезпечення належної широти коридорів, дверей, проходів між партами. Необхідним елементом для інклюзії є встановлення спеціальних меблів для студентів-візочників і для тих, кому складно сидіти за партою тривалий час, створення належних санітарних умов (обладнання туалетів тощо).

Для організації самостійної роботи студентів необхідно забезпечити їх вільний доступ до фондів бібліотеки, що передбачає зручне розташування каталогів та літератури у читальних залах, а також наявність спеціальних механічних пристроїв для діставання книг із верхніх полиць. Для студентів із сенсорними порушеннями навчальні матеріали мають бути переведені в альтернативний формат, зручний для сприйняття [9].

Невід'ємною складовою інклюзивного середовища є створення групи психологічного супроводу студентів.

Метою психологічного супроводу студентів К. Бабак визначає створення в межах середовища навчальної взаємодії максимально сприятливих умов для особистісно-професійного

розвитку і навчання. Мета супроводу може бути досягнена на підставі виконання таких завдань:

- реалізація професіограми випускника як основної мети освітнього процесу навчального закладу і професійного розвитку;
- формування особистісних професійно важливих якостей майбутнього фахівця;
- розвиток психічних пізнавальних процесів;
- підтримка психологічного здоров'я [1].

Особливо важливо створити психологічний супровід для студентів з особливими потребами. М. Савчин зазначає, що при впровадженні системи супроводу навчання студентів з обмеженими можливостями слід урахувати психофізичні особливості і проблеми навчання студентів-інвалідів різних нозологій, їх потреби у компенсації сенсорних вад, що заважають сприймати навчальний матеріал, соціально-психологічні чинники, які ускладнюють інтеграцію студентів у закладі вищої освіти, потреби у фізичній реабілітації та багато інших. Також у своїх роботах він зазначає основні завдання психологічного супроводу:

1. Визначення напрямків і необхідних умов індивідуального розвитку учасників психолого-педагогічного процесу вищого навчального закладу. Системне відстеження (діагностика) психолого-педагогічного статусу студента та динаміки його психічного розвитку у процесі навчання.

2. Створення комплексної програми психологічного супроводження (планування) на всіх етапах розвитку особистості студента. Складання гнучких моделей організації навчально-виховного процесу, які можуть трансформуватися залежно від психологічних особливостей студентів. Розробка і ведення карт індивідуального розвитку студентів.

3. Надання допомоги студентам (профілактика) в їх особистісному розвитку.

4. Корекція, що передбачає певну систему та складається із взаємопов'язаних блоків моделі психологічного супроводу: тестування, спостереження, анкетування, соціальне опитування.

5. Розробка критеріїв ефективності діяльності учасників навчально-виховного процесу, аналіз результатів моніторингу розвитку особистісних параметрів [16].

П. Таланчук серед основних завдань психолого-педагогічного супроводу студентів з особливими потребами виділяє наступні:

- створити для студента емоційно-сприятливий мікроклімат в групі під час спілкування з одногрупниками і педагогічним персоналом;

- вивчати індивідуальні особливості розвитку студентів в єдності інтелектуальної, емоційної і поведінкової сфер їхнього прояву;

- надавати допомогу у вирішенні актуальних завдань розвитку, навчання і виховання студентам, які мають особливі освітні потреби;

- своєчасно проводити ранню діагностику і корекцію порушень розвитку;

- підвищувати психолого-педагогічну компетентність педагогів, батьків із питань виховання і розвитку «особливого» студента [17].

За словами О. Мельниченко, випускники закладів вищої освіти, які отримали досвід психологічного супроводу, орієнтовані на планування власної кар'єри, мають достатньо сильно виражені професійні, інтелектуальні, соціальні цінності. Їм важливо отримати роботу, яка цікава, побудувати кар'єру, взаємодіяти з людьми і отримувати нові знання. Вони орієнтовані на саморозвиток, самокритичні, задоволені власною поведінкою, досить упевнені в собі і розраховують на власні сили. У них високий рівень активності. Студенти чітко уявляють, чого хочуть, їх не лякають нові і складні цілі, вони намагаються отримати максимальний результат [11].

О. Єршоменко виділяє особливі характеристики психолого-педагогічного супроводу: об'єднання мети психологічної та педагогічної допомоги; фокусування на особистості студента з особливими потребами (реалізації потенційних можливостей, розкритті індивідуальних особливостей особистості); підтримка оптимально значущих якостей особистості; корекція вад розвитку; поліпшення соціальної адаптації й інтеграції осіб з обмеженими психофізичними можливостями, тощо [4].

Проведення медико-фізичної реабілітація студентів забезпечується роботою медичного блоку та фахівців з фізичної реабілітації. Мета такої реабілітації – відновлення працездатності чи пристосування до повноцінного виконання людиною професійних та соціальних функцій.

Завдання фізичної реабілітації:

- мобілізація резервних сил організму;

- активізація захисних і пристосувальних механізмів;

- попередження ускладнень та рецидивів захворювання;
- прискорення відновлення функції різних органів та систем;
- скорочення термінів клінічного та функціонального відновлення;
- тренування та загартування організму;
- відновлення працездатності.

Для цього студентів розподіляють на різні групи під час занять з фізичної культури, дають поради щодо санаторного лікування та реабілітації, виконується контроль за станом їхнього здоров'я. Малорухомих спосіб життя, неправильне харчування, емоційна невражованість, зайва вага, надмірне вживання пігулок, шкідливі звички, несприятливі екологічні чинники, умови праці тощо змушують організм усе більше і більше використовувати адаптаційно-компенсаторні механізми, витрачаючи при цьому життєві сили, ослаблюючи функціональний потенціал [12]. Саме тому цей компонент інклюзивного навчання є важливим, значущим та одним з першочергових.

Для постійного підвищення кваліфікації викладачі академії відвідують курси, семінари, конференції, проходять стажування, розробляють власні методики роботи та впроваджують їх.

Отже, розвиток інклюзивної освіти в Україні ґрунтується на цілій низці законів та положень. Він забезпечує рівний доступ до освіти для всіх. Інклюзивна освіта сьогодні охоплює осіб з особливими потребами різного віку. Вона представлена закладами дошкільної освіти, закладами загальної середньої освіти, закладами професійної (професійно-технічної) та вищої освіти. Крім того, функціонують інклюзивно-ресурсні центри та ресурсні центри підтримки інклюзивної освіти. Вона базується на принципах толерантності, поваги, неупередженості та недопущення дискримінації. Заклади освіти мають забезпечити отримання якісної освіти, розробляючи нові стратегії викладання, вживаючи організаційні заходи.

Серед необхідних умов забезпечення якісної освіти всіма студентам без виключень було виділено такі: наявність безбар'єрного середовища, доступність форм навчання та освітніх ресурсів, використання технічних засобів навчання, використання індивідуального підходу, створення групи психологічного супроводу студентів, проведення медико-фізичної реабілітації студентів, постійне підвищення кваліфікації викладачів.